

SEYn linjaus rottien ja hiirien torjunnasta

Taustaa

Tämä linjaus koskee Suomessa tavattavaa rottaa (isorotta) sekä hiiriä (kotihiiri ja metsähiiri). Näitä ihmisen toiminnalle ja asumiselle haitalliseksi katsottuja jyrsijöitä kohdellaan heikommin kuin muita eläimiä, sillä niiden tappamisessa sallitaan yhä eläimille kiistatta tuskaa ja vahingonvaaraa aiheuttavia menetelmiä. SEYn näkemyksen mukaan eläimen arvoa ei tule määritellä sen mukaan, onko niistä haittaa ihmisille. Vaikka kyseiset lajit ovat rauhoittamattomia, niiden torjunnassa tulee huolehtia eläinten hyvinvointilain vaatimusten toteutumisesta, kuten muidenkin eläinten kohdalla.

Laki eläinten hyvinvoinnista **693/2023** linjaa esimerkiksi **6 § Yleiset periaatteet:** ”*Eläimiä on kohdeltava hyvin ja niitä kunnioittaen. Eläimille ei saa aiheuttaa tarpeetonta kipua tai kärsimystä eikä niiden hyvinvointia saa tarpeettomasti vaarantaa.*” Lisäksi **64 § Lopetusta koskevat yleiset vaatimukset** säätävät: ”*Eläin on lopetettava mahdollisimman nopeasti ja kivuttomasti sen lopetukseen soveltuvalla menetelmällä ja tekniikalla.*” Tästä huolimatta jyrsijöiden tappamiseen käytetään yleisesti yhä lain vaatimusten vastaisia menetelmiä, kuten hitaasti ja tuskallisesti vaikuttavia jyrsijämyrkkyjä, sekä laadultaan ja teholtaan riittämättömiä loukkuja, jotka eivät välttämättä tapa eläintä välittömästi, vaan altistavat ne pitkittyneelle kärsimykselle. Lisäksi Suomessa markkinoilla on edelleen myynnissä laissa kiellettyjä hiirien ja rottien tappamiseen tarkoitettuja liimapyödyksiä, joissa jyrsijä kuolee hitaasti pyristelyyn uupuen ja tukehtuen.

SEY tunnistaa rottien ja muiden jyrsijöiden ihmiselämälle aiheuttamat haitat ja tiedostaa haittojen torjunnan tarpeellisuuden, mutta edellyttää, että torjuntaa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisyyn ja ei-tappaviin menetelmiin perustuen. Tappamisen tulee aina olla viimeinen vaihtoehto, ja jos siihen joudutaan turvautumaan, se tulee toteuttaa eläinyksilön hyvinvoinnin kannalta parhain mahdollisin menetelmin.

Ennaltaehkäisy on ensisijaista

Jyrsijöiden torjunnassa kaikkein tärkeintä on ehkäistä ennalta niiden ilmaantuminen. Mikäli jyrsijäesiintymän juurisyyt jäävät hoitamatta, tappaminen ei poista jyrsijöitä pysyvästi, vaan ne palaavat takaisin. Ennaltaehkäisyn tärkeimpiä elementtejä ovat suunnitelmallisesti toteutettu jyrsijätiivis rakentaminen ja kunnossapito, toimiva jätehuolto sekä ympäristöhoito ja yleinen siisteys. Lähtökohtana tulee olla, että etenkin ihmisestä riippuvaiselta rotalta on minimoitava sille tarjolla oleva ravinto (mm. ruokahävikki, putkistorasva, varastoitavat elintarvikkeet, jyvät jne.) ja suojapaikat niin asutuksen, elintarviketeollisuuden kuin maataloudenkin piirissä. Rakennusten ulkoseinät tulee huoltaa ja pitää tiiviinä, ja niiden reunustat tulee pitää vapaana kasvillisuudesta sekä ympäröidä karkealla aineksella, kuten sepelillä. Kadut tulee pitää siisteinä ja huolehtia jätekatosten ja -astioiden kunnosta sekä säännöllisestä tyhjentämisestä. Lintujen ruokinta tulee sallia vain niille tarkoitetuilla ruokintapaikoilla, ja ruokintapaikat täytyy puhdistaa säännöllisesti.

Vaikka kunnilla ja yrityksillä on keskeinen rooli rakentamisen, jätehuollon, viemäroinnin ja ympäristöhoidon toteuttamisessa, yksilön vastuuta ei tule unohtaa. Jo yhden asukkaan toistuvat laiminlyönnit siisteyden, kunnossapidon ja jätteiden käsittelyn kohdalla voivat luoda edellytykset jyrsijöiden ilmaantumiselle. Asianmukaisen ruokajätteiden käsittelyn lisäksi pientaloalueilla asukkaiden on tärkeää huolehtia omalta osaltaan pihapiiristään. Terrassit, patiot ja muut pihojen laudoitukset sekä niiden aluset tulee tarkistaa ja siivota säännöllisesti. Maahan pudonneet marjat ja

hedelmät tulee kerätä pois mahdollisimman nopeasti. Kompostiastioiden tulee olla suljettuja, ja ne tulee tyhjentää riittävän usein. Lintujen ruokintaa lähellä asutusta tulee välttää, ja kaikki maahan pudonneet jyvät tulee siivota pois säännöllisesti.

Yllä mainittuja toimia voi täydentää myös ei-tappavilla torjuntakeinoilla, kuten ultraäänikarkottimilla sekä luonnollisilla karkotteilla, kuten eteerisillä öljyillä ja muilla hajuun perustuvilla kasviperäisillä valmisteilla. Ultraäänikarkottimet toimivat parhaiten rajatuissa avoimissa sisätiloissa, joissa ei ole liikaa äänen kulkua häiritseviä huonekaluja tai väliseiniä. Niin ikään hajuun perustuvat karkotteet sopivat rajattuihin, pääosin suljettuihin sisätiloihin, kuten varastoihin ja autotalleihin. Jos tilassa on muita eläimiä, on varmistuttava, että käytettävät hajuaineet ja äänet eivät ole niille haitaksi. Hajuun perustuvia karkotteita täytyy lisätä vähintään viikoittain tai mielellään useamman kerran viikossa, jotta niiden teho säilyy. Karkotteiden kohdalla on otettava huomioon, että ne eivät yksistään riitä jyrksijöiden torjuntaan, vaan toimivat parhaiten muuta ennaltaehkäisyä tehostavina tekijöinä.

Tulevaisuudessa villieläinkantojen hallinnassa tulee mahdollisesti yleistymään syntyvyyden säännöstely. Tämä immunologisesti injektoitavin pistoksin, suun kautta annettavin valmistein tai geneettisen manipuloinnin avulla tapahtuva ehkäisy tulee toivottavasti tarjoamaan humanin ja kestävän vaihtoehdon jyrksijöiden tappamiselle. SEYn mielestä on toivottavaa, että Suomessa seurataan alan kehitystä ja edistetään myös omaa tutkimustyötä.

Tappaminen on toteutettava eettisesti oikein

Mikäli jyrksijäongelma on laajamittainen, torjunnassa voidaan joutua turvautumaan tappaviin menetelmiin. SEY korostaa, että valitun menetelmän tulee johtaa jyrksijän välittömään kuolemaan aiheuttamatta niille tarpeetonta kipua ja kärsimystä. Tällaisia ovat laadukkaat ja tehokkaat heti tappavat jyrksijäloukut, jotka toimivat joko paineilmalla, sähköllä tai mekaanisesti. Mikäli hiiri tai rotta on loukusta löydettyessä toimintahäiriön tai muun seurauksena loukkaantunut ja elossa, se tulee lopettaa viipymättä päähän kohdistuvalla iskulla tai niskamurrolla.

Rottien tappamisessa SEY hyväksyy myös jyrksijöiden torjuntaan koulutettujen koirien käytön. Sekä koiran että kohde-eläimen hyvinvoinnista täytyy huolehtia koiraa käytettäessä. Tämä koskee myös koiran koulutuksessa käytettäviä menetelmiä. Koiria käytettäessä ohjaajan tulee olla aina paikalla, jolloin pyynti voidaan tehokkaasti kohdentaa haluttuihin yksilöihin sekä huolehtia myös koirien hyvinvoinnista. SEY ei suosittele kissojen käyttöä ensisijaisena ratkaisuna jyrksijäongelmaan, koska kissa ei valikoi saalistaan, ja sen uhriksi voi päätyä jyrksijöiden lisäksi esimerkiksi lintuja, oravia tai matelijoita. Kissa ei myöskään tapa saalistaan kovin nopeasti. Kyse on myös kissojen turvallisuudesta. Itsenäisesti toimivina ne saattavat myös syödä saaliiksi saamiaan jyrksijöitä, jolloin ne voivat altistua myrkyille. Jyrksijöitä syövät kissat voivat myös välittää taudinaiheuttajia.

Emme hyväksy jyrksijämyrkyjen käyttöä, ja vaadimme pyydyksille tarkempaa säätelyä

SEY ei hyväksy myrkyjen käyttöä jyrksijöiden tappamiseen missään olosuhteissa. Antikoagulantit estävät veren hyytymistä ja aiheuttavat jyrksijöille hitaan, sisäisen verenvuodon aiheuttaman kuoleman. Niin ikään veren kalsiumpitoisuuden tappavaksi nostava D3-vitamiini kolekalsiferoli aiheuttaa jyrksijöille hitaan ja tuskallisen kuoleman sisäelinten pettäessä. Sillä on myös

hormonitoimintoja häiritsevä vaikutus. Hiirille tarkoitetuissa myrkyissä käytettävän alfakloraloosin on puolestaan todettu aiheuttavan vakavia myrkytysoireita erityisesti linnuille ja kissoille.

Epäeettisyyden lisäksi jysijämyrkkujen ongelmia ovat valikoimattomuus, ympäristöön kertyminen (toisen polven antikoagulantit) ja sekundäärinen altistus. Myrkyt eivät valikoi kohteitaan, vaan tappavat ja aiheuttavat myrkytysoireita vuosittain myös lukemattomille muille kuin kohdelajin eläimille. Rotanmyrkyt ja alfakloraloosi on nykyään rajattu vain ammattilaiskäyttöön. Kokemus myrkkujen käytöstä ei kuitenkaan suojele eläimiä kärsimykseltä. Vaikka myrkkysyötti olisi ammattilaisten toimesta sijoitettu syöttilaatikkoon, syötin voivat syödä kaikki loukun suuaukosta sisään mahtuvat eläimet oravia ja lintuja myöten. Hidasvaikutteiset myrkyt eivät tapa jysijöitä ja muita myrkyä syöneitä eläimiä loukkuun, vaan eläimet kohtaavat kärsimyksentäyteen loppunsa vasta päivien päästä luonnossa. Tällöin hitaasti hajoavalle ja ympäristöön kertyvälle myrkylle altistuvat myös kaikki jysijöitä syövät petoeläimet.

SEY huomauttaa, että niin sanottujen haittajysijöiden eettisemmän hallinnan toteutuminen vaatii välttämättä lainsäädännön kehittämistä. Lakiin tarvitaan selkeästi määritellyt laatuksiteerit rottien ja hiirien tappamiseen tarkoitetuille loukuille, jotta voidaan varmistua niiden olevan heti tappavia. Laissa on myös selkeästi määriteltävä sellaiset kielletyt välineet, laitteet ja aineet, jotka aiheuttavat jysijöille tarpeetonta kipua, kärsimystä tai vahingonvaaraa. Näitä ovat muun muassa liian kevyet ja teholtaan riittämättömät mekaaniset loukut, suojaamattomat loukut sekä jysijämyrkyt. SEY esittää jysijämyrkkjä moninaisten haittojen vuoksi yksiselitteisesti laissa kiellettäviksi.